

Lilli & Prinsen. 100 år av hemslöjd och textilkonst. Anna Meister (red.). Prins Eugens Waldemarsudde och Carlsson Bokförlag, Stockholm 2012. 160 s., ill. ISBN 978-91-7331-505-0.

Den 6 juni – 16 september 2012 anordnade Prins Eugens Waldemarsudde och Föreningen för Svensk Hemslöjd utställningen *Lilli & Prinsen*. Till utställningen sammanställdes en katalog. Det är den katalogen som ska recenserar här men några ord måste också sägas om hur utställningen placerar sig i såväl den omedelbara samhälleliga som den institutionella historiska kontexten.

Waldemarsuddes utställning *Lilli & Prinsen*, som ingår i det rikstäckande hundraårsfirandet av Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund, lyfter fram hemslöjdsrörelsens etableringstid och ursprungsidéer med Lilli Zickerman och prins Eugen som huvudgestalter.

/.../

Utställningen visar även hur hemslöjdsrörelsens tankegångar från sekelskiftet 1900 har förvaltats och vidareutvecklats i senare tid.

Ett flertal betydande textilkonstnärer presenteras, däribland pionjärerna Märta Måås-Fjetterström och Barbro Nilsson men också de mer samtida Pasi Välimaa och Annika Ekdahl, har hämtat inspiration från Lilli Zickermans gärning, hennes mönster och idéer.

Så skriver Karin Sidén, överintendent på Prins Eugens Waldemarsudde i förordet till katalogen *Lilli & Prinsen*. Liksom utställningen med samma namn utgör den en motvikt till den utställning som anordnades samtidigt på Liljevalchs konsthall.

Utställningen Hemslöjden på Liljevalchs var ett samarbete mellan Liljevalchs, Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund (SHR) och Sveriges hemslöjds konsulenter och firade just att riksförbundet fyllt 100 år. Att – som Prins Eugens Waldemarsudde gjorde – fira detta med en utställning dedicerad till Lilli Zickerman och prins Eugen förefaller i förstone vara en klåfingrig annektering av riksförbundets jubileum. Det ska dock naturligtvis ses som en komplettering. Och som komplement till den beundransvärda satsning att visa upp en folkrörelse, som på Liljevalchs, att försöka låta alla som tycker sig göra hemslöjd få plats. Waldemarsuddes utgångspunkt är att visa individuella pi-

onjärinsatser och historiskt viktiga konstnärliga verk.

Lilli Zickerman grundade år 1899 Föreningen för Svensk Hemslöjd och föreningens beskyddare prins Eugen verkade som föreningens ordförande från starten fram till sin död 1947. Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund (SHR), som bildades 1912, var då bittra konkurrenter till Zickermans förening. Såväl föreningen som förbundet gjorde anspråk på att skapa nationell samling kring hemslöjdens sak, för att skapa och vidmakthålla en marknad för agrart, lokalt producerat hantverk till en växande, rotlös, välbärgad stadsbefolkning.

I katalogen omnämns konkurrensen i förbigående och exemplifieras inte mindre än tre gånger av hur Märta Måås-Fjetterströms konstnärliga gärning tog fart efter att hon avpollletteras ur en av förbundets föreningar. Men att den professionellt utbildade konstnären har haft en starkare ställning i Föreningen för Svensk Hemslöjd även sedan de båda gått samman, låter påskinats på olika sätt. Kanske är själva arbetsfördelningen mellan utställningarna på Liljevalchs respektive Waldemarsudde exempel på detta. Katalogen har undertiteln *100 år av hemslöjd och textilkonst*. Konstnärerna får verkligen ta det utrymme i utställningen som motsvarar denna ambition, däremot ägnas katalogen betydligt högre grad åt Lilli Zickermans ord än de samlade konstnärerna.

Anna Meister är bokens redaktör. Hennes bidrag till antologin därutöver kännetecknas av att hon har gått till källorna. Hon har även redigerat Elisabet Stavenow-Hidemarks artikel om Lilli Zickerman, som alltså är ett reviderat bidrag från en tidigare katalog.

Lilli & Prinsen som utställning och katalog tar i övrigt fasta på hur grundarnas hemslöjdsanda tagits vidare in i samtiden. Denna historieskrivning är också uppdelad på flera olika skribenter som tar hand om olika områden.

Kerstin Wickman, designhistoriker tillika professor emerita från konstfack, om alla de som varit inne i HVs verksamhet, och Marianne Erikson, textilhistoriker och tidigare museiintendent vid Röhsska museet, skriver var sitt kapitel om de konstnärer som enligt Karin Sidén nämner i förordet, har ”hämtat inspiration från Lilli Zickermans gärning, hennes mönster och idéer”. Hur urvalet av konstnärer som omskrivs, i relation till alla som är med på utställningen, gått till framgår inte riktigt. Någon står egentligen bara med namn i registret, inte i själva brödtexten.

Några av de övriga sätt som arvet förvaltas är

exempelvis i universitets- och utbildningsvärlden, vilket beskrivs av Anneli Palmsköld, genom föreningsverksamhet, vilket beskrivs av den mångåriga design- och hemslöjdsskribenten Gunilla Lundahl, genom filantropisk verksamhet, vilket beskrivs av konstnären och skribenten Uuve Snidare. Katalogen är vare sig en produkt av forskning, journalistik eller essäistik, utan snarare lite av varje.

Urvalet av skribenter är symptomatiskt för den bredd av expertis som textilkonst i allmänhet och hemslöjd i synnerhet omges av. Det är en namnkun- nign samling skribenter, museimänniskor, akademiker tillika hemslöjdsaktiva som tar sig an de skilda kompetensområden som hemslöjden omfattar.

Då hemslöjden i Sverige fyllde hundra, år 1999 med anledning av just grundandet av Föreningen för Svensk Hemslöjd, firades det bl.a. med en antologi (Lundahl, red.). En lång rad forskare och hemslöjdsaktiva hade träffats i seminarieform och utmejslat innehållet. I sin recension då efterlyste Anneli Palmsköld en heltäckande bibliografi över svensk hemslöjd (Palmsköld RIG Vol. 84, Nr 3 (2001)). Sedan dess har såväl hemslöjden som forskningen om den utvecklats men ingen heltäckande bibliografi över allt som kan

betecknas hemslöjdverksamhet har åstadkommit. Närmast kommer Palmsköld själv med en skrift om *Begreppet hemslöjd* (2012). I den tas ett brett grepp om hur svensk hemslöjd har beskrivits inom rörelsen och i forskningen. På senare tid har avhandlingar skrivits om hemslöjden i olika ämnen (Hyltén-Cavallius, Lundström, Palmsköld, Rosenqvist). Bara hälften av dessa avhandlingar nämns i Waldemarsuddes katalog. Eventuella skillnader inom hemslöjdens forskningsfält blir därmed – om inte för alltid tystade – så åtminstone för tillfället osynliggjorda. Som exempelvis ett synliggörande av den diskursiva kopplingen mellan kön och makt eller förhandlingar om estetik i gränssnittet mellan inhemsk och internationell slöjd.

I Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund – som var den egentliga 100 årsjubilaren år 2012 – ingår 124 (minst) lokalföreningar. Kvarstår gör historieskrivningen kring konstnärer och formgivare och slöjdare som varit verksamma i dessa. De skriver till viss del själva sin historia och de gör framförallt sina egna efterforskningar i hemslöjdshistorien, men de gör det *genom* slöjden. Genom att *göra* hemslöjd. Inte genom att skriva om den.

Johanna Rosenqvist, Malmö